

Aleksanteri-instituutti kiittää pyynnöstä lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle Pohjois-Atlantin sopimuksen ja Pohjois-Atlantin liiton, kansallisten edustajien ja kansainvälisen henkilöstön asemasta tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi.

Yliopistollisena Venäjän, Euraasian ja Itäisen Euroopan tutkimusyhteisönä instituutin tutkijoilla on luonnollisesti erilaisia lähestymistapoja kysymykseen ja siksi nostamme esiin hallituksen esittämistä perusteluista lähinnä Suomen kokonaisturvallisuuteen liittyviä, Nato-jäsenyyden realisoitumisen jälkeen ratkaistavaksi tulevia oleellisia kysymyksiä.

Hallituksen perusteluissa todetaan, että Naton jäsenenä Suomi osallistuu joihinkin rauhan ajan yhteisen puolustuksen tehtäviin erillisiin kansallisiin linjauksiin perustuen ja Naton kokonaistarpeiden mukaisesti sen puolustuskykyä vahvistaen. Tämä koskenee Suomen osalta lähinnä Naton itäisten jäsenvaltioiden aluetta koskevia toimia ja mahdollista päätöstä osallistua niille laaditun varautumissuunnitelman (Graduated Response Plan, GRP) toteuttamiseen. Kuten esityksessä todetaan, Nato perusti 2017 eteentyönnetyn läsnäolon (Enhanced Forward Presence, eFP) Baltian maihin ja Puolaan. Lisäksi kahdeksaan jäsenvaltioon (Bulgaria, Latvia, Liettua, Puola, Romania, Slovakia, Unkari ja Viro) on perustettu avun vastaanottoon keskittyvät tukiyksiköt (NATO Force Integration Unit, NFIU).

Suomen kannalta merkittävimmät ratkaisut Naton jäsenyyden hyväksymisen jälkeen liittyvät päätöksiin, jotka koskevat Suomen osallistumista yhteisen puolustuksen järjestämiseen ja resurssointiin Suomen alueella, kysymykseen sotilastukikohdista, eri asejärjestelmien sijoittamisesta ja Suomen mahdolliseen rooliin ennen kaikkea yllä mainittuun itäisten jäsenvaltioiden varautumissuunnitelman toteuttamiseen ja muihin rauhanajan yhteisen puolustuksen tehtäviin.

Näillä ratkaisuilla on oleellinen vaikutus niihin ehtoihin, joiden puitteissa Suomen kokonaisturvallisuutta rakennetaan. Ne määrittävät myös oleellisella tavalla politiikan toimintaehdoja Suomen tulevaisuudessa rakentamalle Venäjän politiikalle. Kuten hallitus toteaa jäsenyyden vaikutuksista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan, Suomen jäsenyyden myötä Naton maaraja Venäjän kanssa kaksinkertaistuu ja Naton ja Venäjän suhteista tulee myös osa Suomen suhteita Venäjään.

Tämä luo Suomelle vahvan intressin vaikuttaa myös Naton Venäjä-politiikan sisältöön. Kokonaisturvallisuuden, Naton poliittisen ulottuvuuden työhön täyden panoksen antamiseksi ja Suomen ulkopoliitiikan ja siinä erityisesti Venäjä-politiikan uudelleen rakentamiseksi, tarvitaan vahva, tutkittuun tietoon ja toimijoiden asiantuntemukseen nojaava laaja-alainen analyysi Venäjästä ja lähialueistamme. Tämän prosessin aloittamisen oikea hetki on viimeistään silloin, kun sota Ukrainassa on loppu ja sen monitasoiset vaikutukset maailmanjärjestykseen, Euroopan turvallisuuteen ja Venäjään ovat selvemmin näkyvissä.

Markku Kangaspuro

Johtaja